

"Szerencse fel, szerencse le, ilyen a bányász élete"
(a bányász hagyományok összegyűjtésére kiírt pályázatra beadott visszaemlékezés)
Várpalota, 2009.

Pályázat készítője: Molnár Gyula

Jelige:
„A bántai csillás”

„Szerencse fel, szerencse le, ilyen a bányász élete”

A bányász

Apró két szeme villog, szénné vált arcába
Mély nyomokat szántott, lignit a kobakjába
S árnyék lény, természetét kunoktól örökölte
Testéről a zsírt, robot, munka letörölte

Olyan volt mintha Spártában nevelték volna
Nem hegyekről lökték le, mégis az volt sorsa
Felszínről ment ő, a föld sötét mélyébe
Hogy vágja a csákányát, szénnek az erébe

Apró természetével, sok kis szűk helyen elfért
Összegémberevedve, térden küzdött létéért
S ha kiegyenesedett, mindjárt meg is bánta
Mert fejét a szénfalba, gyakran belevágta

S akkor szennyes, izzadt háttal bódulatában
Lámpához készült, karbitot vízzel ellátta
Hogy lásson kicsit jobban, a szeme káprázott
S alig látta, tapogatta a szívlapátot

De ő a szerszámokat, nemcsak tapogatta
A szenet termelte, és a csillékbe rakta
Rakott betont, fát, meddőt, vasúti síneket
S feje fölé ácsolt, védő szerkezeteket

A termelést sok kis csapat, s a front végezte
Iszonyú robajjal, a szénfalat döntötte
Megállás nélkül dolgoztak, porban és huzatban
Ők voltak az Istenek, a mi városunkban!

Félhomályban úgy villogtak, az apró szemek
Mint valami rabszolga, állat kísértetek
És nem lehet elmondani, emberi ésszel
Mennyit küzdöttek ők, az ősi természettel!

2004 04 12 Borgáta MGY

Kedves várpalotai Barátaim! A második világháború végén születtem Várpalotán a Sörház utcában. Abban az időben szüleim palotai meszesek voltak, így mészkereskedéssel foglalkoztak, tehát családunk abból élt. A meszezés, mint foglalatosság, végét járta, így új munkát kellett keresni apámnak, és a többi meszes barátjának, s mivel akkor még községünkben a bányáipar fellendülőben volt, adott volt, hogy a bányákhoz menjenek dolgozni. S így lett apámból is, és a többi barátjából is bányász, hisz a tágabb családunkból, már régebben és többen abból éltek, s az ő hívásukra, a lehetőségeket figyelembe véve, az ötvenes években ugyancsak megnőtt a bányászok létszáma. Három műszakban dolgoztak, s nekünk gyerekeknek nagy élmény volt, ahogy hazajöttek apáink, s a bányáról, az ottani munkákról beszéltek. Furcsa szavakat, szakszavakat használtak, tárna, akna, zsomp, szívtuk magunkba, a bányától hozott ismereteket. A „maceráj” szónál, nagyon elcsodálkoztunk, mire apám elmondta, fiam az, a bányászok legpontosabb hosszúságot mérő eszköze, amely két egyenes lécselyeket egymáson csúsztatva kell húzni, a két mérendő pont között, s ha a két pontot elértük, összeszorítjuk a léceket, s azzal a mérettel, dolgozunk, a támfa levágásánál. Nehezen megértettem de többször is elmondattam apámmal. Anyámmal, és testvéremmel mindig láttuk, hogy fáradtan tér haza apánk, és többször arról beszélt, menyire kell vigyázni, a sújtólégre, nehogy berobbanjon, vagy a vízbetörésekre melyek, gyakran szedték áldozataikat, a palotai szénbányákba.

Ahogy teltek a hónapok, évek, édesapám munkájával elégedettek voltak társai, főnökei így aztán vájár vizsgát tehetett, és onnantól fogva, mint képzett bányász dolgozott értünk az SII bányánál. Akkoriban a századközepén lett a községből Várpalota város. Nagy nyüzsgés volt az egész településünkön, hiszen az egész országból özönlöttek ide a bányákhoz a munkavállaló emberek. Jöttek a Berettyótól Nagykanizsáig, Sopron környéki Brenberg bányától, és még számtalan helyekről. A háborúban itt harcoló katonák közül is sokan itt maradtak lengyel katonák, mint a Tomcsek, Lucek vagy a Jurkievics nevezetű, vagy éppen erdélyi Pál Miklós és a Brenbergiek közül Buchta András, Schnöller család és még nagyon sokan mások. A lakosaink száma ugrásszerűen megnőtt, kilencven százalékkal.

A várpalotai őslakosok közül nagyon sokan lettek bányászok, és rajtuk kívül a környező falvak lakosaiból szintén sok bányász jött Tésről, Jásdról, Ósküről, Nádasladányból, de még Mezőkomáromból és Enyingről is jött a bányászokat szállító fakarusz a kisbusz hozzánk, a szén kitermelésére. S még az akkori II. kerületünkben Pétről, meg természetesen a III. kerületünkben Inotáról is jöttek a bányászaink a munkavégzésekre.

A bányászokat Várpalotára szállító buszok, a futballpálya alatt lévő kis bányász pályaudvarra érkeztek, ahol Bostai Feri bácsi várta őket, s a belső bányához gyalog indultak, míg a sárrétek bányáihoz kisvasúttal jutottak el a nádasok között, dolgozóink.

Apám bányász barátai gyakran leültek esti beszélgetésre, s ezek számomra feledhetetlen órákat jelentettek. Tőlük elbeszéléseik alapján, eljutottam oda, hogy rengeteg embert ismertem meg, szinte az egész ország területéről. Olyan emberrel is találkoztam, aki előtte állatorvos volt, és az élet fintora belőle bányászt képzett. De megfordult a bányában több tanár, simlis körhintás, parasztnők főleg, akiket kuláknak kinevezett e dicső kor. Viszont nagyon feltűnő volt, hogy nők is dolgoztak, a földalatti munkákon. Egy barátom Kobola Karesi édesanyjára emlékezem, aki szintén vájár volt. Itt még megkívánom jegyezni, nőknél kívül sajnos rabok is dolgoztak nálunk a bányákban, akárcsak a város építésén, az akkori Kiváló Fiatalok Útján, vagy az Inotai Kohóban, és Eröműben. Felügyelőikből is többen itt maradtak bányásznak.

Pár szót engedjenek meg, hogy beszéljek Várpalota földrajzi fekvéséről, annak ellenére, hisz mindannyian tudjuk, a városunk Bakonyalján a Sárrétekkel találkozva szinte ölelkezve szüle-

3

tett meg. Magamba mindig országunkhoz hasonlítom, hisz országunkat a Duna szeli ketté, a mi kis városunkat meg a nyolcas számú főút. Ezek a mi fő artériáink. A főutunk feletti részt, nevezzük felsővárosnak, vagy óvárosnak. A nyolcas főút alatti részét, alsóvárosnak, vagy a Sárrétek szélének is hívhatnánk. A Sárrétek vizenyős talajában keletkezett érlelődött a szénünk a lignit és a tőzeg, melyeknek a kitermelésére vállalkoztak, hős bányászaink.

A XIX. század végén, nyílt meg első bányánk a híres Ferenc bánya, majd követte őt a többi az Ernő a Cseri bánya, az S1, és az SII, az SIII. majd a Bánta bánya.

A századközepén óriási fejlődés előtt állt városunk, mely fejlődésnek mozgatói, maguk a bányászok voltak. A hatvanas évek elején, tizennyolc éves koromban, a kalandvagy engem is elvitt a bányába dolgozni, és ma az öregedés előtt, hobbimmá vált a versírás, és a szülővárosomról a bányászok életéről többször írtam, kérem, olvassák azt a versemet, melyben egy műszakot végig vezetek, hogy az hogyan telt.

Bánta bánya

Bánta bánya volt, Palota akkori lejtaknája
Mert nem a kas vitt minket, a lignit hazájába
Úgy mentünk a lejtőn lefelé, bányának mélyébe
És felfelé is úgy jöttünk, a földnek felszínére

Erről a lejtaknáról, ma hosszabban fogok írni
Hisz alkalmam volt odalenn is, bányász sorsot látni
A többi bányát, csak kívülről, és fentről láttam
De a pokolba vezető utat, mindig csodáltam

Ahogy a busszal Bántára, a bányához értünk
A tágas láncos fürdőbe, azonnal megérkeztünk
Két tányért képzeljete el, úgy négy méter magasba
És lánccal a tányért engeded, rajt a munkásruha

Levetkőzöl és a munkásruhát, magadra rántod
Tisztát a tányéron, a helyére visszacibálsz
S így átöltözve, gumicsizmába és kobakkal
Falézterembe elindulsz, a többi bányászokkal

S a falézterem akkorra már, akár a zsebvasár
Ott nyüzsögtök, mert ott a rendszeres munkaváltás
És ott beszéltek meg egymással, a csapatvezetők
Mit végeztek el társaik, és mik a következők

Persze a megbeszélésünk, sem tartott túl sokáig
Közben lökdösődve indultunk, a lámpakamráig
Ott megkaptuk a lámpát, meg a légzőkészüléket
Majd egy számokkal ellátott, alumínium érmet

Az érem nekem, bányásznak azonosító számom
Amikor minden egyben van, a társaim megvárom

S mikor mind a négyen, már a csapatunkban voltunk
A lejtaknába mélán, a pokolba megindultunk

4

Leértünk, s megérkeztünk, a bánya alsó szintjére
Bilétákat felaggattuk, a tároló szekrénybe
Különbén azért kellett, hogy ott lógjon bilétánk
Katasztrófánál tudják, ki hol van, s mennyi a létszám

A bilétákat fűgén leraktuk, s indultunk tovább
Hosszú gumiszalagok mellett, mentünk csak odább
Majd eljutottunk tágas részhez, az alapközlőbe
Hol csillék tartalmát, a gép szalagra döntötte

Az alapközlőbe csapatunknak, volt egy vitlása
Ki a csapat szállítását, teljesen kiszolgálta
A vitlástól távolabb voltunk, egymást sosem láttuk
Elektromos hangjelekkel, munkánkat kordináltuk

S alapközlő két vágata, lejtett párhuzamosan
A légereszke a miénk, több száz méter hosszban
Itt lefelé baktatva, négyen tovább meneteltünk
És pár perc múlva, a saját munkahelyünkre értünk

S most képzeljete el, henger alakú alagutat
Melynek az átmérője, három és fél métert mutat
Ezt az alagutat, kellett folyton hosszabbítani
És minden hónapban, negyven méterrel megtoldani

E munkát végezte naponta, háromszor négy ember
És a napjainkat majd, szépen sorban elbeszélem
Gondoljunk hosszú hengerre, mi lappal van elvágva
És lap helyén agyagfal, már a kitermelést várja

Az agyagba a vájárunk, fűrt vagy tizenöt lyukat
Megtöltötte lőszerez, majd a lodungokra mutat
Lodung az homokos agyag, papírba csavarva
Mellyel a lőszeres lyukakat, erősen lefolytja

Csendben szólott, hogy húzódjatok vissza a fülkébe
Melyek alagút oldalába, voltak bemélyítve
Egy négyzetméteres kis helyre, behúzódtunk négyen
Ő volt az utolsó, de már robbantásra készen

Rávezette az áramot, a lőszeres lyukakra
És morajlott a bányánk, mint Dantenak a pokla
Rezgett minden, és remegtek a betonidom falak
Bátor, erős ember, aki sokáig ott maradt

Kibújtunk a fülkéből, félig megsüketülve
 Nem láttunk a portól, gáztól, talán csak egy méterre
 Bekapcsoltuk azonnal, az elszívó berendezést
 Ez idő alatt végeztük, a gyors bányászétkézést

És tíz perc múlva már, átláttunk a szennyes levegőt
 Láttuk a vágatunkba, a sok-sok összeszórt meddőt
 A munkahelyünkre, mintha bomba csapott volna
 És szétszórta az agyagot, több tíz méter hosszba

S neki láttunk a csilléket, agyaggal megpakolni
 Négy perc alatt tudtunk, egyet meddővel telerakni
 Majd felhúztuk a vitlással, az alapközlőbe
 Ahol urasági bányászok, tolták a döntőbe

A döntő szerkezete, a csillét megfordította
 Meddőt a járó gumiszalagra, ráborította
 És a szalag vitte a szenet, meddőt a felszínre
 Hol uraságiak dolga, csillék visszaküldése

S közben visszatérve újból, a termelő munkákhoz
 A közvetlen és kis létszámú csapat társaimhoz
 A csilléink meg, nemcsak felfelé mentek megrakva
 Lefelé is úgy jöttek, anyagokkal megpakolva

Jöttek a csillékben, a negyvenkilós beton kockák
 Kavics, sóder, cement, faanyag, és vasúti talpfák
 A fákat szállító csilléket, pamváglinak hívtuk
 Róla hosszú anyagokat, a sínek mellé raktuk

S jött a porelszívó lutnicsó, vasúti sínekkel
 Végső helyére is mi raktuk, durva kezeinkkel
 Olyan sokat dolgoztunk, de újból elkalandoztam
 Pedig hajtottuk a munkákat, gázos, gőzös porban

Ha véletlen egy tele csille, leugrott sínéről
 Egy perc múlva az már, gurult a stabil helyzetéből
 Mert ismertük a csilléknek, a teljes szerkezetét
 Erőkarunk volt a tűzőfa s láttuk eredményét

A nehéz munkáktól, szakadt és folyt az izzadságunk
 Ránk tapadt a szennyes ingünk, s gőzölögve jártunk
 S azt se véljétek, a csillékből, könnyü kipakolni
 Mert a csillébe állva, könnyököd fogod bevágni

Ahogy a robbantott agyag, elkezdett fogyni
 Fej felett biztosítottunk, ne tudjon leszakadni
 Ácsolatokat készítettünk, tám és tűzőfákból
 Hogy alatta dolgozzunk, Isten akaratából

Majd az ötméteres szelvényt, hogy tudjuk kirabolni
 Még legalább hatszor volt fontos, falat robbantani
 Mikor a szelvény aljába értünk, az ellenívbe
 Térdig jártunk akkorra, zagyos vágatunk vízébe

S ilyenkor aztán megfogluk, a betonos vödröket
 Sorban állva töltöttük meg, az üres csilléinket
 Két háromszáz vödör vizet, többször is kimertünk
 És végére éreztük, hogy fáradtan kimerültünk

Arról is szeretném, ha eshetne még egypár szó
 A sínek elágazásánál, sehol nem volt váltó
 Hatalmas acél platnin, a csilléket elforgattam
 Utána a kívánt irányba, mindig arra nyomtam

Toltam a nehéz csilléket, mind a két kezemmel
 Ha nem bírtam már, segítettem kobakos fejemmel
 Ilyenkor nyakamon, lábamon dagadtak az erek
 Állatok módjára dolgoztunk, mi bányász emberek

S újból társaimhoz visszatérek, az ellenívhez
 Szűcs Lajos kőműves lépett, a helyszínünk mélyébe
 Őtet láttam én, a csapatunk mozgató rugójának
 Ki rakta idomok sorait, ereszke falának

S e hengeres alakú fal, nem vízszintesen épült
 Mert méterenként tíz centiméter, lejtéssel készült
 S e mokány ember, okos fejével, erős karjával
 Nőtt az alagútnak fala, mérnöki pontossággal

A Lajos bácsinak mi, mindent a kezéhez adtunk
 S az alagút falazással, még gyorsabban haladtunk
 Ahogy nőttek a falak, mögé tömtük a betont
 Lajos bácsi állandóan tudta, hol a középpont

Mire a falakkal, a mell magasságáig értünk
 Beton kihordta ujjainkat, és folyt már a vérünk
 S Lajos bácsi a záradékot, oly pontosan zárta
 Keze a beton idomokat, gyurmaként formálta

Így az ereszke készült, talán három méter hosszban

És az ellenívet töltöttük, fél méter magasban
Feltöltött részekre, a talpfákat sorban leraktuk
És a síneket ráhelyezve, azonnal használtuk

7

A sikta végén, fáradtan léptünk az ereszkébe
Szédelegve kószálódtunk, a láncos öltözőbe
Fürödve, átöltözve, bágyadtan, szálltunk a buszra
Pár perc múlva ráláttunk, a szülővárosunkra

S így teltek a szorgos napok, mentünk csak lefelé
Aknamélyítős bányászként, így néztünk magunk elé
Akkor még hittünk benne, hogy miénk lesz a jövő
Virágzik városunk, ha elmúlik néhány esztendő

S közöttük e jó csapatban, én nem sokáig voltam
Visszamentem építőkhöz, ahonnan indultam
Csillás munkáimat Bántán, az ereszkében hagytam
És bányász testvéreim előtt, mindig meghajoltam.

2004 05 12 Borgáta MGY

Visszatérve a század közepéhez, megemlíteném hol éltek bányászok kisebb csoportokban. Ilyen kis lakó közösségek voltak, az alsóvárosban régi nevén az „ONCSA” telepen a mai Rákoczi telepen, az Alsó és Felső Inkámban, a Kálvárián, s az Adi-majorban, és Tési domb régi épületeiben. A zsinagóga mellett megépült Vájár Iskolában is képezték a fiatalokat a bányászok utánpótlására. A vájár oktatók közül kiemelném Molnár Józsefet aki talán a legtöbb vájárt képezte, s többiektől elnézést kérek hisz ők is sokat tettek városunk fejlődéséért. Abban az időben a tehetséges fiatalok közül a Várpalota bánya, tovább tanulásra elküldte Nagy Gyula felsővárosi lakost, Képzőművészeti Főiskolára, ahol festőművésszé képzik. A művészt személyesen ismertem, és csodáltam képeit, ahogy bányászokat dicsóíti a sötét képek hátterein. Ilyen alkotása a mai Faller Jenő szakközépiskolába is látható, mely a Vájár iskolából később a 305-ös Szakmunkásképzőből nőtte ki magát.

Az óriási fejlődésnek hatvanas évekre hatalmas eredményei lettek. Újjá épült városunknak eredményeit főként bányászainknak köszönhetjük. Új lakótelepek épültek tési dombon, a tési úton, az egész városban óvodák iskolák sora készült, szinte kertvárosokkal gazdagodtunk, Péten és Inotán is. Ipari üzemek sorban indultak, s ez lett tulajdonképpen városunknak fénykora. A szerencse csillagunk fenn ragyogott az égen.

Különböző híradásokból megtudtuk, hogy Várpalota Veszprém megye ipari termelési értékének egyötödét produkálta. Ennek a hihetetlen eredménynek a létrehozói nyilván a méltán dícsért bányászainknak voltak.

Itt el kell mondanom, hogy bányászainkat anyagilag elismerték főleg a többi iparágakhoz képest. A bányászok havi fizetése, két-háromszorosa volt, az átlag béreknek. A húsnapi jutalmazás is komoly több havi fizetést jelentett, mindig szeptember első vasárnapján, a híressé vált Bányásznapon. Gyönyörű ünnepek voltak ezek a napok, a város centrumában, és a Thuri vár körül, de általában az egyéb ünnepek, az április 4, és május elsejei ünnepeink is nosztalgiaát hoznak bányászaink életében.

Új kultúrház, új kórház, új kenyérgyár, és gimnázium, új posta, a Nov 7 Erőmű az Inotai Alumínium Kohó a Mélyfűró Vállalat létrejöttének alapját a szénbányáknak és a bennük dolgozó bányászoknak köszönhetjük. A Péti Nitrogén is ez idő alatt fejlődött, modernizálódott a legtöbbet.

A városunk fellendülésével, a sportban is kimagasló eredményeket értünk el. Gondoljunk az akkori futball csapatunkra, vívóinkra, kerekeseinkre s főleg bokszolóinkra, s birkózókra A Fekete Gyémánt étterem, és szórakozóhely sok emléket adott nekünk, főleg mikor

8

a híres Rubint zenekara húzta a talpalávalót.

Mégis nekem és talán több akkori ifjúnak, ha nosztalgia hatalmába kerülünk, legelőször a várpalotai strandfürdő jut eszünkbe, ahol nagyon sok önfeledt órát eltölthettünk.

Kérem, olvassák el a strandfürdőről szóló versemet:

A betemetett fürdő

A címen gondolkodva, ünnepnapon
Témám azt tudom, miről is szóljon
És mit mondjak, de mit írjak a címre
S az élet adta, figyeljeteK erre!

Betemetett fürdő, a jelenléte
És alszik ma, a város közepébe
Áldott a föld, mely takarója
S álmodik mélyen, nincs tennivalója!

Álmában hallja, bánya dobogását
Városa volt szívét, és hanyatlását
Hallja az autók suhanó zaját
Nyolcasnak nem szűnő, örök forgalmát!

S látja vele szemben, Csőbarakk létét
Érzi ott élők, kínos szenvedését
S megnyugszik lelke, ahogy otthonába
Ikertestvérével, ifjakat várja!

Hisz ketten éltek, a kis medencével
Csillogtak égen, Palota fényével
A kisebb, gyermekek igazi álma
Hol játszhattak vízben, de jót kiáltva!

A nagyobbik mélyebb, kettőtízével
Sportot űzött az, a város szívében
Vendégül látta, a környék sok ifjút
S elnyelte a város, néma haragját!

Bennük volt élet, nem mondhatja senki
Aki itt járt, őket mind-mind dicséri
Tavasztól őszig, itt volt a kánaán
Lelki megnyugvás, itt volt Várpalotán!

Mikor épültek, pontosan nem tudom
De most álmodnak, s őket nem zavarom

S közben tudatukból, újból előjön
A múlt századi élet, és öröm!

9

S látják bejárat, beton építményét
Csőből varrott kapu, zárt készítményét
Jegyek bérletek, napi figyelését
Pici fülkéből, mindig itt végezték!

Épülete szinte egy, és egyedi
Amely a napozó nevét viseli
Belsejében öltözők, és kabinok
És az összes, a nyolcas felé nyílt!

Tető maga, hivalkodó napozó
Forró betonnal, pihenőket vonzó
Hol a sok ember, fürdés után pihent
Vagy lombos fák alatt, s fitten hazament!

A napozó teljes hosszában lépcső
Magas fokokkal, meredeken lejtő
Az egész fürdő, teljes látványában
Örömet adott, a kétes világban!

Napozó tetején, síkban a malmok
Betonra rajzolva, játékok, s álmok
Melyekhez oda telepedtünk körbe
Feledtük a bút, mi szívünket nyűtte!

S a sikolyokra felkaptuk fejünket
Fürdő felé fordítva, tekintetünket
Láttunk sok embert, mint boldog családot
Így kaptuk mi akkor, a boldogságot!

S ősszel ahogy bezárt, és ne feledjük
Plakátok hívtak, menjünk vissza együtt
S nézzünk a nagymedence, száraz terére
Mint ökölvívó, híres mérkőzésre!

Vívtak Bacsárdi, Gyarmati, Tóth, S Vince
És több neves versenyző, sport idénybe
S a fürdők csak álmodik, de már látja
Köszoborrá vált, nő póz alakjába!

S hagyom álmodni, tegnapelőtt este
Éjféli misén, jött nekem ez össze
Istennek köszöntem, máig segített
S kértem hazámról, újabb történetet!

Meghallgatott, és azt súgta nékem

Írd tovább hazádról, a vasi szélen
Betemetett fürdő, végső fájdalmát
Város vezetői, biztos meghallják!

10

Te csak álmodj fürdő! Biztosan ébredsz!

Ahogy én érzem, Palotán még élhetsz

S addig pihenj! És nyugodjál békében!

Élni fogsz Te még, a népem szívében! 2007 12 26 Borgáta MGY

Ha jól megy a szekér, így bányászosan szólva, vagy mint, a régi sláger mondja:
„havi kétszáz fixxel, az ember vígan viccel” bizony akkor életünk vidámabbá válhat,
és több humort megengedhetünk magunknak. E körülmények akkor adottak voltak,
de az ötvenes években mikor a szegénység nálunk is sajnos olyan volt, mint az egész
hazánkban, a bányász humor akkor is fellelhető volt. Ebből a sajátos, megtörtént hu
moros esetekből szeretnék Önöknek néhány példával szolgálni.

Az úri fuvaros

A történet az SII bánya igazgatói irodájában történt. Stenhard és Ligman igazgató Úrak
éppen arról tanácskoztak, hogy elmaradt árbevételük, illetve lemaradásuk okán, mit kellene
mit lehetne tenni, mert ismét az élmezőnyhöz szeretnének tartozni. A gond ráült arcukra,
és sápadt megtörtség, volt az ábrázaturra ráírva. S ilyen lelki állapot közepette, az ajtón
kopogást hallottak. Stenhard igazgató hangosan szólt
Tessék bejönni!

Az igazgatói iroda ajtaja kinyílt, és kistermetű zömök ember lépett be rajta.

Körülnézve Jó szerencsét köszönéssel a bennlévőket üdvözölte.

Jó szerencsét Miska bácsi, szinte egyszerre fogadta a két nagy főnök.

Mi járatban? Tette fel a kérdést Stenhard Úr

Igazgató Úr! Jelenleg a Mérnök Urakat kiszállítottam a csóri aknához, így új feladatot
kérnék, mondják, meg mit kellene, hogy tovább végezzek

Mivel az úr titulust, Stenhard és társa is hallgatólagosan jobban becsülte az elvtárs meg-
szólításnál, így szimpatizálva az öreggel, meg tudták a kis öregről az Isten őt jó humorral
megáldotta, így szólt Stenhard Úr

Kedves Miska bácsi! Megmondjuk a következő feladatot, de ismerve a maga frappáns hu-
morát, nevetessen meg bennünket, és ha ezt meg tudja tenni, mi tudjuk szereti a pálinkát,
akkor két deci pálinkával megajándékozunk magát.

Amúgy Miska bácsiról ellehet mondani, igazi mókamester volt, talán azért is alkalmazták
parádés kocsisnak, aki mindig a bánya hintójával járt. Biztosan tudták a mérnökök, hogy
amíg Miska bácsival utazgatnak, nem fognak unatkozni.

És Miska bácsi az előbb feltett kérésre, szerényen válaszolt.

Rendben van, Igazgató Urak, de nehogy sértődés legyen, mert azt nem szeretném.

Megpróbálom Önöket felvidítani, az éjszakai álmoddalmával. Képzeld el egész éjjel szüretre
álmodtam. A szüret fenn volt, a mennyországban, mindenki tette a dolgát, rengeteg szőlő
termett, alig győztük hordani a putonyokkal. Mindenki borzalmasan elfáradt, meg a bor a
must is megtette hatását, s néhány embernek hascsikarást is okozott, és nyomban indultak
wc-t keresni. Persze sehol nem találtak. Erre nekem is szóltak, Miska bácsi mondja már meg
hol merre találjuk a wc-t. Mondtam nekik, én sem tudom, de megkérdezem Szent Pétertől, ő
majd biztosan megmondja. S mint mondtam elmentem a hetedik felhőhöz, ott tartózkodott
Szent Péter és megszólítottam.

Péter bátyám, barátaimmal egésznap kínlódunk a wc hiány miatt mondja már meg merre

találhatjuk meg, hogy dolgunkat elvégezzük. Mire Ő megszólalt?
Egyenesen menj Miska fiam innen és a kilencedik felhőt, felemelitek, nyugodtan használjátok a dolgaitok elvégzésére.

11

Köszönöm Uram, s illedelmesen meghajolt a kis öreg
Visszaballagva elmondtam barátaimnak, hol található a mennyei wc.
Mindjárt hárman is elindultak a könnyítő hely felé.
Az első megemelte a kilencedik felhőt, és Uram Isten mit látott, az SII bányát, az igazgatói irodával együtt, és a két gondterhelt igazgató is ott ültek.
S közben Szent Péter is mögöttük termett, s érdeklődően figyelt.
Mire a felhőt felemelő kitört magából.
Uram ezt mégsem tehettem, ott az SII bányánk a két igazgatóval őket mégsem tojhatom le, Mi lesz most énvelem?
Mi lenne, dörgött Szent Péter egyáltalán semmi, piszkítsd le őket, mert mindegyik megérdemli, amiért nem teljesítették az előírt tervet.
Ennek hallatára Miska bácsit az asztaluk körül körbe futatták, nehezen viselték az epés kritikát, majd megnyugodva a kis öregnek átadták a megígért pálinkát, amit ő elvihetett magával persze otthoni fogyasztásra.

A kujon fuvaros

Az előbbi főszereplő és a mostani is külszíni bányászok voltak, így hívták azokat a személyeket akik nem a föld alatt végezték szorgalmas munkájukat, hanem a föld felett de tulajdonképpen ők is bányászok voltak
S érdekes módon ő is kocsis volt a bányánál, de nem hintóval, hanem teherszállító lovas kocsival kereste kenyerét. Az igazi nevét nem írom, mert így is idézhetek gondot a családjukban, de előre bocsánatot kérek tőlük, nem az a szándékom, de ilyen sztorit nem szabad kihagyni, meg amúgy ismerik Palotán, esetleg így kevésbé felejtik.
Nevezzük őt Istvánnak.
Egy szép nyári reggelen munkavégzés miatt, munkahelyén megjelent, és főnöke ekképp fogadta.
Pista bátyám örülök, hogy látom, van egy jó hír a maga számára, tudom maguk még nem voltak soha üdülni, most van egy beutaló, s az a baj, hogy egy személyes, de ne legyen olyan szemérmes fogadja el, beszélje meg otthon, és használja ki.
Köszönöm Uram, megfogadom tanácsát, és holnapra megadom a választ.
S így is történt, másnap már messziről üdvözölte főnökét, és mondta neki minden rendben a beutalót elfogadja.
Még két hét eltelt a munkával, árufuvarozással, és indulhatott István Gyulára, egy kicsit generálozni magát.
Kezdetben idegennek érezte a fürdőben a hangulatot, de gyorsan észrevette, mennyi csinos ringó fenekű nő vette körül, s mintha mágnesek lettek volna, úgy vonzották Istvánt a társaságukba.
Főleg a Mancsi nevű asszonyt járta többször körül, akinek bájai őt tökéletesen lenyűgözték. Hosszan bókkolt neki, mondta ily gyönyörű fehérnépet olyan ritkán látott, s akkor is csak az álmaiban, és az asszonyt saját magával együtt megbolondította.
Dúlt a nagy szerelem, egyik sem tudta, hogy társának párja van, élték az örömök napjait, tejesen a két hétig.
A második hét elteltével, eljött a fájó búcsúzás, s Mancsi sejtette, hogy nála nem ért véget ez az ésbontó szerelem, de elköszöntek egymástól.
István sem feledte szerelmét, otthon éjszakánként csak forgolódott az ágyában, és többször

a Mancsi nevét suttogetta. S ez lett szegénynek a veszte.
István neje ezt hallva, reggel felelősségre vonva férjüamat, megkérdezte kinek a nevét mondogattad te álmaidban.

12

Mire az ő válasza a következő volt. Kedvesem tudod főnökömtől kaptam egy igen cuki lovat, s olyan kezes annyira megszerettem, még éjjel is gyakran álmodok felőle.
Az asszony hihetőnek találta, el is hitte.
S ahogy a napok szépen teltek egyszer csak a biciklis postás jött, levéllel kezében.
Kati néni levelük van, legyen szíves átvenni
Nekünk hisz nem várunk mi senkitől most levelet, morgolódtott magában az asszony, de azért sebtében átvette, s gyorsan besietett vele a lakásba.
Ottan persze azonnal felnyitotta, majd olvasni kezdte, közben az arcának színe változni kezdett, főleg az utolsó sornál, mikor olvasta, hogy sokszor csókol Mancsi. Tudta, hogy a férjura a hátsó udvarban tevékenykedik, így hát kiszólt kedvesének Gyere be te haramia! Megjött a leveled!
Írt a ló! Te alávaló!
István bebállagott, lehajtott fejjel, s hosszú időbe telt, míg az asszony megbocsátott, és a városba akár merre járt, „írt a ló Pista bá,” de sokszor elhangzott!

Az inotai bányász

Az inotai bányász, valamikor Erdélyben született, a háborúban itt töltötte katonai idejét a hajagosai állomásukon. Innen közel van Inota, beleszeretett egy lányba, akit feleségül vett, s így lett ő inotai bányász. Különbözik még a katonák között volt egy barátja, aki soproni születésű volt, s ő is itt maradt várpalotán bányásznak, belőle főaknász lett, sokan ismerték a neve Laczó János. Az inotai bányász neve Pál Miklós, hozta magával az erdélyi humor talán valamennyi érdekességét,
A történetet melyet írok lányától hallottam Margittól, akit azóta sajnos a rák elragadott közülünk.

Képzeld Gyula! Mit csinált Apu a palotai helyi járaton, elmeséljem?

Mond csak Margitkám, biztattam.

A helyi járaton Kovács Ádám volt a sofőr, apu a kultúrháznál felszállt, és leült mindjárt a vezető mögé. Mentek egy megállót, többen felszálltak, a felszállók között, apu körül meg állt egy férfiszemeket magára irányító nő, aki aztán magára is vonta a tekinteteket.
A busz várt, mindenki feltudjon, szállni.

A pámpillás nő, csak állt és nem tudott leülni. Mert foglalt volt minden ülés,

Apu vagyis Miklós bácsi, mint jól nevelt ember, felállt helyéről és így szólt.

Kérem kisasszony, tessék helyet foglalni.

A nő végig mérte Miklós bácsit, mint hatalmas tömegű embert, s így válaszolt..

Kérem, ne haragudjon, de én senki meleg helyére nem ülök le.

S jött Miklós bácsi székelyes viszont válasza.

Kisasszony ne haragudjon, de én maga kedvéért sem jegeltem heréimet.

A busz vezetője erre nevetőgörcsöt kapott, óriási nevetés lett úrrá végig a járműben.

A sofőr csuklása alábbhagyott, próbált indulni, de a pámpillás kisasszony szégyenében előtte lesomfordált a buszról.

Miklós bácsinak persze több ilyen kalandja is volt, amiket feljegyeztem, és talán még, ha arra is kíváncsiak, szívesen közzéteszem.

13
Iskolám
/Részlet/

Mindent átadtak nekünk, a tudást, a kultúrát
S ezzel is gazdagították, a bölcsőnk városát
Kezdtük megérteni, ismeretek örökös tényét
Magunkévá tettük, a városunk köszöntését

Jószerecsét! Jószerecsét! Furcsa volt először
Később vérünké vált, ahogyan elmondtuk többször
Belénk nevelték, a munkának a becsülését
Ujjongva zengtük mi, a bányászok üdvözlését!

Igaz bányászmondás volt, hogy sok rossz után csak jó jöhet, és ez fordítva is igaz, hogy sok jó után viszont a rossz is eljöhet. Sajnos ez meg is történt Várpalotán századunk végén. Bezárták bányáinkat, nem csattog a városba hallható skyp toronynak a moraja, kerekei állnak. Nincs szükség továbbra, a bányászok erős karjaira, fáradságos, izzadt városokat építő munkájukra. A bánya meghalt, hű szolgálói kihaltak, akik közülük élnek, gyakran a nosztalgia bűvkörébe kerülve, sóhajtozva emlegetik a fénykorunkban elért eredményeinket. Tisztelettel szólnák még pár Sörház utcai bányászról a közismert Szabó Istvánról, akit így talán már nem is ismernek, mert rajta kívül több tucat bányásznak lehetett ugyanaz a neve. De ha becenevét írom, hogy „Tollfosztó” idősebbek felkapják fejüket, és tudják, kiről van szó. Mert a Szabó Istvánokból több volt de a Tollfosztóból csak egy, illetve, még a fiai, akikre szintén rámaradt a húszadik századi becenev. Ő ezerkilencszázhuszonnégyben, akkor tizenkét évesen, már a bányánál dolgozott vizet hordott az idősebb munkatársai részére, a bányász kulacsába. Egész életét a bányákban dolgozta le, vége felé lőmesterré képezték, hisz legyengült állapota és a munkahelyén elért eredményei is indokolták ezt a döntést. Nyugdíjazása után a bányából hozott szilikózisával még pár évig élt, és személyesen láttam a kerti vízcsapra ráborulva, amint köhögési rohamában, dült szájából a vér. Róla elmondható élt családjáért, a bányáért és a szeretett városunkért, Várpalotáért. A másik bányász Halasi István, aki szintén egész életében, kiszolgálta a bányát. Ő ma is él, de nyugdíjazása után évek teltek el, mire kezeinek ujjai eredeti formájukat visszanyerték, mert a bányai munkák szívlapátolása, az a tenyere felől minden ujját kisarkosította, szinte élessé tette. Tehát ott voltak kezében, a bánya nyomai. A harmadik apám, akiről szólnák, akinek a földalatti balesete, combcsont törése végett lerokkantották, félévig, mellig érő gipszben, drótokkal, szögecsekkel stabilizálták csontjait, s így élte további életét. Mivel igazán nem forrtak össze csontjai, még kétszer ugyanazon helyen megismétlődött a törése. Apám munkatársa Bálint István csapatvezető vájár, munkahelyén végzett munkájáért, és igazi emberi tartásáért, segítőkészségéért, nekem a bányász példaképem lett. Sorolhatnám a neveket, mert ilyen emberek százával dolgoztak bányáinkban, és tőlük elnézést kérek, de verseimben őket is dicsőítem, áldom, s holtaknak nyugalmat kívánok, az élőknek meg egészségükhöz, Jószerecsét!

Kedves Barátaim!

A bányabezárások után megyünk Európába

A verseim hatvan évesen, azért kezdtem írni
Társaim, városunk múltját, tudják megismerni
Papírra vetem, a múlt század második felét
Ismertetem velük, bányászoknak küzdő életét

E városnak fejlődéséért, rengeteget tettünk
Erőn felül dolgoztunk, s Európaiként éltünk
A jó Isten akaratából, kaptunk erre áldást
Ki teremtette bányákat, s azok dolgozóját

S ők koronái lettek, a huszadik századnak
A legtöbb köszönet nekik, és a városunknak
S a dicső bányász, és számunkra csodás város
Adta nekünk Európát, és drága hazánkat!

S most huszonegyedik századnak, ködös elején
Bezárták bányáinkat, s itt állunk az út végén
És nincs többé szükség, bányászok erős karjára
Mely felemelte Várpalotát, városok rangjára

S míg e dolgos kezek, tették a fáradt dolgukat
Termelt javak dúsították, lenről jött sorsunkat
Hatvanas években, a munkások hozzánk jártak
S ma, mi utazunk másfelé, ahol éppen várnak

Így lehet, hogy tőkét, mi a fejlődés motorja
Székesfehérvár és Veszprém, ipara lenyúlta
E két nagyváros mára, szinte Münchenné válik
Mi meg sorsunkban eljutunk, lassan Afrikáig

S utóbbi időben nálunk, nem sok minden történt
Üzemeknek bezárása, hatott reánk törként
A szülőváros fejlődése, bizony megtorpant
Ki vezeti ki népünket? Hogy ne legyünk gondban?

E nagy kérdésre vajon ma, ki tudja a választ?
Mikor emberek ezreit, internet is fáraszt
S mell feszítve mondják, várjatok, Európába
Mikor bányászok által, voltunk Amerikába!

Palotai akácok

Vén palotai göcsörtös, bányász akácok
A szénporunk száz évig, hullott le reátok
Apró leveleitek, zizegnek fülemben
Életem több állomása, jut ma eszembe

Tüskés ágaitokkal, feditek az eget
Hogy ne vegyem észre, a sötét fellegeket
S homályba burkolózva, mélyen meditálok
Vén roncs bányász akácok, hadd szóljak hozzátok

Ti vagytok tanúi, a huszadik századnak
Szeretném elmondani, a szépet a mának
Nem minden a külső, ti lelketekben szépek
Mint a könyvek szívemnek, legtöbbet meséltek

Ahányszor itt jártam, mindig csak hallgatatok
Lombotokkal a bajban, egyre csak óvtatok
Védtetek életemet, a rossz lépésektől
S éljetez, az áldott bányászok erejéből

Göcsörtös, vén, palotai, bányász akácok
Lelkemnek a vigaszt, oly édesen adtátok
A gyönyörű ruhátok, emlékként eszembe
Kusza vén akácok, éltek sajtó szívembe

Ti vagytok a bányászaink, bús hallgatói
Ti vagytok, a fájó életek siratói
Ti vagytok, kik nektárral elláttak bennünket
Vén akácok óvtátok, bányász életünket!

2004 12 04 Borgáta MGY

Palotai bányászdicsőítés

Én vagyok a Palotai bányászok
Borgátai rokona
Kit az élet ádáz harca
Elküldött oda
Beszélni Várpalotáról
A bányászok hazájáról
Keserves évekről
És munkás évekről
Én vagyok az elűzött
Bányászoknak sarja
Ki az ő életüket
Valón bemutatja
Elmondom ma fájón
A gumicsizmás, kobakos
Mokány szívós embert
Ki örökké szénporos
Ő a palotai bányász
Kinek lámpája kezébe
A brennert tisztítva
Ment az ereszkébe
S lenn a bányadt sötétben
Izzadtan, s kábán
A fejszóját lefordítva
Hozta-vitte vállán
S a lignitet termelte
Sosem tudta otthagyni
Mert családjának mindennap
Enni kellett adni
S ontotta a szenet
Berakta csillékbe
Vagy szállítószalaggal
Küldte a felszínre
Ez volt a fő műve
És tönkre ment erejében
Volt ősi mestersége
Keze-lába vékonyodott kékült
Feje vitte, s gyakran megszedült
S e tört árnyék ember
Tette napjainkat széppé
Az iszonyatos munkája
Palotát híressé!

Palota a tanítom

Óh Palota! Te meszes bányász város!
Világra hoztál! Te rögös felsőváros!
Kedvemre neveltél, formáltál arcodra
A szívemben emlékszem, minden harcodra

Mutattad csavargó, meszesek életét
Pusztuló bányászok, sötét karrierjét
Te ráztad belém, a munkáskéz erejét
Te zártad szívembe, város szeretetét

S te felemeltél, hogy emelt fővel járjak
Sok évig csitítottál, ne kiabáljak
Mi értelme lett volna, úgy szembeállni
Egy véleményt lehetett, csakis formálni!

Felemeltél, később jó mélyre ejtettél
Áldott bölcsöm! Palota! Velem mit tettél!
Megforgattál engem, jóban és a rosszban
Végül taszítottál, vissza le a porba!

Miattad aztán, lassanként tönkrementem
Kicsit jobban éljek, tőled elkerültem
Befogadott engem, Kemenes vidéke
Palota eldobtál! Nincs lelkemben béke!

Beteg lelkemmel is, valamit csak teszek
Palota miattad! Oly sokat szenvedek!
Új hazámban is, mindig azt bizonygatom
Te voltál tanítom, ezerszer elmondom!

Itt vas megyében is, úgy érzem, tisztelnék
Palota én ezt még, köszönhetem néked
Mert hazaszeretetet, úgy vésted belém
Borgátán is bennem, mindig örök legyél!

Borgáta 2004 04 26 MGY

Palotai álmok
/dal/

A Bakonyba, mint a madár, hazafelé szállok
Ott nyílnak a legfehérebb, hazai virágok
Hóvirágok, gyöngyvirágok, üdvözölnek szépen
Integtetnek, ünnepelnek a Bakony mélyében

Álmaimban köztük lépek, óvatosan járok
Simogatom levelüket, nyíljatok virágok
Mutassátok magatokat, tisztán és fehéren
Ünnepélyes a ruhátok, folt rajtatok nincsen

S álmaimban tiveletek, megyek Palotára
Ott vannak a gyökereim, a Sörház utcába
S a kezemben én veletek, köszöntöm a népem
Így borulunk mi ott össze, a Bakony szélében

Úgy vágyjuk a tisztaságot, melyet ritkán láttunk
A bányákba hagytuk mi az, örök ifjúságunk
Többet jártunk szénmezőkön, mint a zöldes réten
Nyíljatok most hóvirágok, bányászok lelkében

Úgy vágyjuk a tisztaságot, melyet hiányoltunk
A tárnákba hagytunk mindent, az örökös álmunk
Többet voltunk a föld alatt, fiatalon élve
Nyíljatok most gyöngyvirágok, bányászok lelkében

Úgy akarnánk a jövőnket, sokkal szebbnek látni
A hazánkért tettünk sokat, s most kell félre állni
Hóvirágok, gyöngyvirágok, és te bölcs természet
Jószerecsét kérünk tőled, és még sikerülhet!

A szélhelyi ábránd

Palota ha látlak, Szélhely tetőről
Borzong a testem, ódon emlékektől
Óriási katlan, amelyből nőttem
Álomszép város, a mélyéből jöttem

Az emlékek sora, feltódul bennem
Testem hús bölcsője, s tovább derengem
Ha látlak kis hazám, mindennap ünnep
Magasztos eszmék, lelkemből feltörnek

Csillogó szemmel, reád csodálkozom
Te voltál életem, és te az álmom
S itt a cserfaerdő mellett, suhanva
Rohanok feléd, vegyél már karodba!

Ölelj simogass, mint vándor gyermeked
Aki rossz hozzád, s mégis szeret téged!
Fogadj és hívjál, kérésedre várok
Mert a világban, „gyüttmentként” kószálok!

Bolyongok tétován, s öregen lépek
Szívemben a meszes, és BÁNYÁSZ képek
Mint mágnes vonzanak, húznak e völgybe
Anyaként vegyed, a fiad öledbe!

Hívj! És várj! Jövök kétségbeesetten!
Lélekben betegen, talán megtörten?
S te adod majd, utolsó simogatást
Mi nekem a hazaszeretetből jár!

Ringass Palota, hidd el, érdemlem
Miattad tettem, a dogos életem!
S öledbe szeretném hajtani
Város fiaként, mi jó, rátok hagyni!

S ez álom talán? Valósággá válhat!
A szélhelyi ábránd, tán haza szállhat
S ha ide érek, szívem duplán dobban
Itt vagyok otthon, édes Városomban!